

การปรับตัวเกษตรกรสวนมะพร้าวในเชิงเศรษฐกิจกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปมะพร้าวชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

Economic adaptation of coconut plantation farmers, a case study of the Khlong Khen Community Coconut Processing Community Enterprise. Mueang Samut Songkhram District Samut Songkhram Province

ภาคภูมิ ยาวงศ์²

ดร. ศิริรักษ์ นิตน์เอก³

ผศ. วีระยุทธ พรพจน์ธนาภา⁴

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง การปรับตัวของเกษตรกรสวนมะพร้าวในเชิงเศรษฐกิจกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปมะพร้าวชุมชนคลองเขินอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและการแปรรูปมะพร้าวของชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม 2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรควิธีการดำรงชีพของเกษตรกรสวนมะพร้าวในชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากกลุ่มเกษตรกรที่ทำสวนมะพร้าวจำนวน 5 คน และคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 8 คนเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้

ผลการศึกษา พบว่า การปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวของชุมชนคลองเขินจากการที่ราคามะพร้าวตกต่ำถึงขีดสุดจากการที่ราคามะพร้าวตกต่ำที่ได้ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่ต่างพากันเดือดร้อนกันหมด เลยเป็นเหตุฉนวนในการก่อรูปสร้างกลุ่มการแปรรูปมะพร้าวโดยการทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ทำจากมะพร้าวโดยก่อรูปตั้งขึ้นเพื่อป้องกันประกันราคามะพร้าวไม่ให้ตกต่ำให้แก่เกษตรกรด้วยการเริ่มจากด่านแรกในชุมชนจากการร่วมด้วยช่วยกันเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับมะพร้าวในการทำโภชนาการต่างๆและเมื่อมะพร้าวมีคุณค่าจากการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆจะช่วยทำให้เพิ่มมูลค่าแก่ตัวมะพร้าวเองและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมะพร้าวที่ควรทำให้มีคุณภาพและรองรับให้ได้มาตรฐานเมื่อมันมีมาตรฐาน

1.บทความเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่องการปรับตัวเกษตรกรสวนมะพร้าวในเชิงเศรษฐกิจกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปมะพร้าวชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

2.นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง

3.อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

4.ประธานกรรมการการสอบค้นคว้าอิสระ

ปัญหาอุปสรรควิธีการดำรงชีพของเกษตรกรสวนมะพร้าวในชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การที่ราคามะพร้าวตกต่ำและต้นทุนในการดูแลสวนมะพร้าวที่มีทิศทางในการปรับตัวสวนทางกับรายได้ของการขายผลผลิตของเกษตรกรที่สูงขึ้นได้สร้างความลำบากใจให้แก่เกษตรกรที่ทำสวนมะพร้าวทั้งเรื่องความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวและกำไรรายได้ที่ลดลงอันที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของหลายภาคครัวเรือน ด้วยความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวจากต้นทุนที่สูงได้แก่ อัตราแรงงานค่าจ้างที่มีการปรับตัวที่สูงขึ้นและการดูแลต้นมะพร้าวของเกษตรกรในเรื่องปุ๋ยและยาที่กำจัดโรคต่างๆที่สูงขึ้นเมื่อต้องพยายามลดต้นทุนในการดูแลทำให้ต้องเสียเวลาในการดูแลเพิ่มหรือทำยาสุุดผลผลิตลดต่ำลงทำให้เกษตรกรดูแลไม่ได้อย่างเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพและทำให้เกษตรกรมีผลผลิตค่อยๆลดน้อยลงและรายได้ก็ยิ่งลดน้อยลง จนทำให้เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวถูกบีบในการกำหนดการตัดสินใจหรือถูกบีบทางเลือกลดน้อยลงจากกลุ่มพ่อค้าที่มีวัตถุประสงค์ ความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวจากราคาที่ตกต่ำลงของมะพร้าวในเมื่อสุดถึงทางตันจากการที่รายจ่ายในครอบครัวไม่เพียงพออันที่สวนทางกับกำไรรายได้ที่ลดต่ำลง

คำสำคัญ การปรับตัวเกษตรกร เศรษฐกิจ

Abstract

This research study is a study of Economic adjustment of coconut plantation farmers, a case study of the coconut processing community enterprise of Khlong Khen Community, Mueang Samut Songkhram District. Samut Songkhram Province with the objective 1) To study the adaptation of coconut farmers and coconut processing of the Khlong Khen community. Mueang Samut Songkhram District Samut Songkhram Province 2) To study the problems and obstacles to the livelihood of coconut farmers in the Khlong Khen community. Mueang Samut Songkhram District Samut Songkhram Province, which is a qualitative research, collected data by in-depth interviews. From the key informants using a specific selection method from a group of 5 coconut plantation farmers and 3 community enterprise management committees, a total of 8 people were key informants this time. The results of the study found that The adjustment of the coconut farmers of the Khlong Khen community from the price of coconuts falling to its lowest point. The price of coconuts has dropped, which has affected people in the area all suffering. Therefore, it was an insulating reason for the formation of a coconut processing group by making various products made from coconuts. The formation was established to protect the coconut price from falling for farmers by starting from the first outpost in the community from Let's work together to add value to coconuts in various nutritional applications. And when coconuts are valuable in making various products, it will help add value to the coconut itself and products made from coconut that should be of quality and supported to meet standards. When it has standards Problems and obstacles to the livelihood of coconut farmers in Khlong Khen community Mueang Samut Songkhram District Samut Songkhram Province found that the price of coconuts has dropped and the cost of maintaining coconut plantations has had a direction to adjust in opposition to the income from selling farmers' produce that has increased, creating distress for coconut plantation farmers all over. Concerns about taking care of coconut plantations and decreasing profits, which are not enough for the livelihood of many households With concerns about taking care of the coconut plantation due to the high cost, including Labor rates and wages have increased and the farmers' care for coconut trees in terms of fertilizers and medicines to eliminate various diseases has also increased when trying to reduce the cost of care, resulting in additional time spent caring for them or, ultimately, Productivity has decreased, causing agriculture to be unable to take care of it fully and efficiently, causing farmers' production to gradually decrease and their income to decrease even more. Until causing coconut farmers to be forced to make decisions or have their options reduced by a group of traders with objectives The difficult life of coconut farmers from the falling price of coconuts has reached a dead end due to insufficient family expenses, which goes against the decreasing profits.

บทนำ

จากอดีตปัญหาเรื่องราคามะพร้าวที่ผันผวนที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขแบบหายขาดแทบทุกพื้นที่เพราะจากปัญหาของราคามะพร้าวที่ตกต่ำในประเทศไทยพบว่ามีหลายปัจจัยที่มีผลต่อสถานการณ์มะพร้าวเป็นพืชเศรษฐกิจและเป็นวิถีชีวิตของคนไทย แต่การที่ราคามะพร้าวลดลงนั้นส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรและความเป็นอยู่ ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้ราคามะพร้าวลดลงและปริมาณผลิตที่มากตามความนิยมของราคาและความต้องการที่ผ่านมากับสภาวะอากาศที่ไม่แน่นอนที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาอันส่งผลต่อการผลิตที่ลดลงรวมถึงการนำเข้าของผลมะพร้าวที่ขาดการคุ้มครองราคาของมะพร้าวให้แก่เกษตรกรอีกด้วย นั่นเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวมีการปรับตัวเรียนรู้และใช้วิถีเดิมไม่ได้อีกต่อไปเพราะจากการแข่งขันในตลาดทำให้ราคามะพร้าวขึ้นและลงตามความต้องการและสภาวะตลาด การสนับสนุนเกษตรกรในการจัดการสวนมะพร้าวอย่างเหมาะสมและการพัฒนาระบบคุ้มครองราคาที่มีมั่นคงอาจช่วยลดความเสี่ยงในการขายสินค้าของเกษตรกร สร้างรายได้สูงขึ้นสำหรับเกษตรกรด้วยการดำเนินการเหล่านี้อาจสามารถเพิ่มความยั่งยืนให้กับการผลิตมะพร้าวในประเทศไทยและเพิ่มรายได้ของเกษตรกรในระยะยาว การที่ปริมาณมะพร้าวมีจำนวนเยอะเกินสิ้นความต้องการจากตลาดและจากการขายผลผลิตด้วยทางเดียวทำให้ราคาตกต่ำ ซึ่งประเทศไทยมีคุณภาพผลผลิตมะพร้าวที่ดีเปอร์เซ็นต์ไขมันกะทิสูง

จากปัญหาดังกล่าวของราคามะพร้าวที่ลดลงเนื่องจากปริมาณผลมะพร้าวสูงกว่าปริมาณความต้องการต่อการจัดการภายในประเทศอันเป็นบ่อให้เกิดผลต่อราคามะพร้าวที่ผันผวนจะเห็นว่าสถานการณ์ผลผลิตมะพร้าวเริ่มมีปัญหามากขึ้นเรื่อยๆเพราะต้นทุนทางของผลผลิตกับปลายทางนั้น อันที่เกิดจากการนำเข้าของผลมะพร้าวและไม่ป้องกันราคาของมะพร้าวให้แก่ชาวเกษตรกรทำให้เกษตรกรที่ปลูกมะพร้าวไม่เพียงแต่สามารถที่จะแค่ปลูกเป็นผลและขายแบบวิธีเดียวได้อีกต่อไปกับความต้องกรมะพร้าวแบบเดิมที่เป็นผล และเริ่มจะมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

ดังนั้นจังหวัดสมุทรสงครามเป็นแหล่งที่มีชาวเกษตรกรที่ปลูกสวนมะพร้าวจำนวนมากไม่น้อยและได้รับผลกระทบจากราคามะพร้าวตกต่ำที่กระทบให้เกิดรายได้ลดลงที่ไม่สามารถดำรงเลี้ยงชีพได้ต่อครอบครัวจากที่ประชากรส่วนใหญ่ที่มีอาชีพทำเกษตรกรสวนมะพร้าวทำให้เกิดการปรับตัวทางสังคมจึงเป็นจุดกำเนิดวิสาหกิจมะพร้าวสกัดเย็นธรรมชาติขึ้นมาโดยการนำมะพร้าวมาแปรรูปและสามารถแปรรูปได้อย่างหลากหลาย ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนและเพื่อเป็นแหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนเพื่อป้องกันราคาไม่ให้ลดต่ำลงตามตลาดอันที่ไม่สามารถให้เกษตรกรดำรงอยู่ได้ เพิ่มสภาพคล่องให้กับเศรษฐกิจในชุมชนอย่างการนำมะพร้าวมาแปรรูปได้หลากหลายชนิดเช่น การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น เป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ตัวของมะพร้าวและเพิ่มมูลค่าให้แก่มะพร้าวเพื่อเป็นการพยุงรายได้หรือการรับซื้อ ขายไม่ให้ผันผวนไปตามราคาที่ลดต่ำลงเรื่อยๆของตลาดและเนื่องด้วยต้นทุนที่สูงขึ้นกับรายได้ที่ลดลงซึ่งสวนทางกันทำให้เจ้าของสวนหลากหลายที่ต่างพากันปรับตัวทางด้านสิ่งแวดล้อมในเรื่องของปุ๋ยหรือเรื่องต้นทุนอื่นๆในการดูแลสวนมะพร้าวเพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและการแปรรูปมะพร้าวของชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรควิธีการดำรงชีพของเกษตรกรสวนมะพร้าวในชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการปรับตัวต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกรสวนมะพร้าวที่ส่งผลในเชิงเศรษฐกิจของชุมชนตำบลคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามสะท้อนถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินชีวิตนำเสนอแนวทางการพัฒนาของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและการแปรรูปมะพร้าวของชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

2. ขอบเขตด้านประชากร

คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนประชาชนผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามที่เป็นชาวเกษตรกรสวนมะพร้าวในพื้นที่

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการดำเนินครั้งนี้ ดำเนินการในพื้นที่ชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม

4. ขอบเขตระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระยะเวลาศึกษาวิจัย กันยายนพ.ศ.2566-พฤศจิกายน พ.ศ.2566

นิยามศัพท์เฉพาะ

การปรับตัว คือ การที่แสดงถึงพฤติกรรมและการปรับตัวของเกษตรกรในกระบวนการผลิตทางการเกษตร เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในการทำการเกษตร ที่ปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมหรือปรากฏการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง

เกษตรกร คือ ผู้ที่สร้างผลผลิตโดยธรรมชาติจากพื้นดินที่ดำรงอยู่อาศัยและเลี้ยงชีพ

การปรับตัวทางสังคม คือ การปรับตัวของเกษตรกรต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางการตลาด การปรับตัวทางสภาพแวดล้อม และการปรับตัวเข้ากับเกษตรกรในกลุ่มต่างๆ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและการแปรรูปมะพร้าวของชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามมีการพัฒนาและประยุกต์ให้เกิดศักยภาพของชาวเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวมีการพัฒนาวิถีชีวิตให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
2. ปัญหาอุปสรรควิธีการดำรงชีพของเกษตรกรสวนมะพร้าวในชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามนำจุดอ่อนจุดแข็งในวิถีชีวิตของเกษตรกรสวนมะพร้าวสามารถงานในการพัฒนาแก้ไขปัญหาได้ถูกต้อง

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

ัญญาพันธ์ สิทธิพงษ์ (2553, หน้า 10) ได้อธิบายความหมายของ การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการวางแผนล่วงหน้าเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถ และ ปรับปรุงพฤติกรรมของบุคลากรในการทำงานให้แก่บุคลากรนั้นโดยองค์การเป็นผู้จัดขึ้นให้แก่บุคลากร

Nadler และ Wiggs (1989,อ้างถึงใน ชลชาติพหุโล และวิไลวรรณ วรคามิน, ม.ป.ป., ออนไลน์) ได้อธิบายว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อ พัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ องค์กรให้สูงขึ้น โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา และการพัฒนา ขอบเขตของการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ 1

- 1) การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทันที
- 2) การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความ พร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต การศึกษายังคงต้องเกี่ยวกับการ
- 3) การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และ ประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กร เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมของบุคลากรสำหรับ การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและจุดหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร

แนวคิดทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

สมพร เฟื่องจันทร์(2539, หน้า 157) ได้ให้ความหมายว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็น กระบวนการเป็นผลต่อเนื่องมาจากขั้นตอนการกำหนดนโยบายการวางแผนในการขับเคลื่อน มีความต่อเนื่อง นอกจากนั้น ยังเป็นกิจกรรมที่มีการกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้าว่าต้องการผลสุดท้ายเป็นไปตามแผนในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์

มยรี อนุมานราชธน (2547,หน้า 208) ได้ให้ความหมายว่า การนำไปนโยบายเป็นแปลงวัตถุประสงค์ที่ได้ว่าไว้ในนโยบายหรือเป็นคำสั่งจากรัฐบาลและกฎหมายให้เป็นแผนงาน/แนวทาง/โครงการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2533 อ้างถึงใน อรทัย พระทัด, 2558, หน้า 16) ได้กล่าวถึงการปรับตัวและพฤติกรรมของบุคคลว่าความแตกต่างระหว่างสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองและชุมชนชนบท มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างของพฤติกรรมมนุษย์ซึ่งสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพภูมิอากาศ สามารถมีผลต่อการปรับตัวของบุคคลในด้านอุปนิสัย แนวคิด และความเชื่อต่างๆ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่บุคคลต้องเผชิญหน้า
2. สิ่งแวดล้อมทางสังคม การปรับตัวของบุคคลย่อมได้รับความผลกระทบจากสังคมนรอบตัว ซึ่งสังคมกำหนดกฎเกณฑ์ ฝึมนิยม และรูปแบบพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการปรับตัวและทัศนคติ
3. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม: ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างเมืองและชนบท ส่งผลให้เกิด "Culture Shock" การปรับตัวในสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง

การปรับตัวในสิ่งแวดล้อมทั้งภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและค่อนข้างแตกต่างกัน แต่มีบทบาทสำคัญในการรวมร่างกายและจิตใจของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตไปในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย

อะลิลลา และแมสสิค (Aquiler and Messick 1974, อ้างใน สุนันทา คุ่มเพชร, 2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยให้คนเราสามารถปรับตัวได้ คือ

1. การรับรู้ต่อเหตุการณ์ ถ้าหากรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นการแก้ปัญหาจะกระทำได้ตรงจุดที่สุดตามความจริง
2. การได้รับความช่วยเหลือสนับสนุน ถ้าบุคคลมีแหล่งประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ช่วยสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาทำให้ปรับตัวได้ดี
3. การใช้กลไกการปรับตัว เป็นการที่บุคคลเรียนรู้วิธีการปรับตัวเมื่อเผชิญปัญหา จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และมีการสะสมประสบการณ์ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่ ซับซ้อนได้ดีขึ้น เมื่อมีประสบการณ์มากขึ้น

สรุปการปรับตัว คือกระบวนการที่มนุษย์ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางวัฒนธรรม มนุษย์จะมีการปรับตัวไปตาม การเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ และสภาพปัญหาที่แตกต่าง

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ และสุภาส จันทรหงษ์ (2548, หน้า 1-3อ้างถึงใน พระมหาสมพงษ์ เกษานูช, 2558, หน้า 12) กล่าวว่าวิสาหกิจชุมชนหมายถึงกิจการที่มีคนในชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือกิจการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และพัฒนาชุมชนเอง โดยการนำทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ ได้แก่ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถี

ชีวิต ประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น และองค์การสังคมในชุมชน วิสาหกิจชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีความเน้นที่จะสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจการศึกษา และการพัฒนาทักษะให้กับชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานและการดำเนินชีวิต

นันทิยา แสนโกศิก (2549, หน้า 9อ้างถึงใน พระมหาสมพงษ์ เกศานุช,2558,หน้า12) กล่าวว่า วิสาหกิจ แปลจากภาษาอังกฤษว่า Enterprise ซึ่งจะแปลว่า การประกอบการ แต่เรามักจะคุ้นกับคำว่า รัฐวิสาหกิจ เท่านั้นเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไป มีคำว่าวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้น ผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญ กับวิสาหกิจชุมชน จนกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน ส่วนคำว่า เศรษฐกิจชุมชน ธุรกิจชุมชนและวิสาหกิจชุมชน

แนวคิดในการศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้าน

เสรี พงศ์พิศ (2529, หน้า 145อ้างถึงใน สุเทพ เพชรธรรมรัฐ,2556,หน้า76) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ความรู้ประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่สะสมขึ้นมาในชุมชนหรือพื้นที่ท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ของชีวิตสังคมในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถูกส่งผ่านต่อระหว่างรุ่นและรุ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน การเกษตร ศาสนา วัฒนธรรม และการมีชีวิตอยู่ในสังคมคือ

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544, หน้า 42อ้างถึงในสุเทพ เพชรธรรมรัฐ,2556,หน้า76) กล่าวว่า ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัว และดำรงชีพในระบบนิเวศ หรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่ได้มีพัฒนาการสืบสานกันมา ทางสังคม และวัฒนธรรม ที่ได้มี

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544, หน้า 110-116อ้างถึงใน สุเทพ เพชรธรรมรัฐ,2556,หน้า80) ได้สรุปกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านจนก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาไว้การเรียนรู้ในสมัยก่อนมีลักษณะที่หลากหลายและเติบโตขึ้นมาจากประสบการณ์และสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของคน มีดังนี้

1.การปรับตัวด้วยการลองผิดลองถูก ในสมัยก่อนคนต้องเรียนรู้การดำรงชีวิตและป้องกันตนเองจากอันตรายโดยการทดลองต่าง ๆ การลองผิดลองถูกในการหาอาหาร การป้องกันตนเองจากภัยธรรมชาติ และการแข่งขันเพื่อสิ่งที่มีค่า เป็นต้น

2.การเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ คนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเดินทาง การปลูกพืช การสร้างบ้าน และการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ

3.การถ่ายทอดความรู้ ความรู้ถูกถ่ายทอดผ่านการสาธิต การบอกเล่า และการสร้างองค์ความรู้ไว้เป็น

4.การเรียนรู้โดยใช้พิธีกรรม พิธีกรรมมีความสำคัญในการรักษาความเชื่อและศีลธรรมในชุมชน

5.การใช้เครือข่ายในการแลกเปลี่ยนความรู้การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มคน

6.การผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม การสืบทอดความรู้และภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการ

7.ครูพักลักจำ เป็นการเรียนรู้อีกหนึ่งทางที่นิยมในสมัยก่อน

การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

กลไกการขับเคลื่อนศักยภาพของชุมชน(อ้างถึงใน ททัชชนก คตะสมบุรณ์,2563,หน้า 32)

1. กลไกการขับเคลื่อนภายนอก

ด้านนโยบายรัฐบาลควรมีการสร้างแผนยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาชุมชนในระยะยาวและประชาสัมพันธ์โครงการที่ดำเนินการในเชิงรุก โดยใช้วิธีการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงบูรณาการการพัฒนาชุมชนร่วมกันของทุกหน่วยงาน และควรจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าแบบถาวรให้แก่ชุมชน

ด้านสภาวะเศรษฐกิจควรส่งเสริมการอุดหนุนสินค้าจากชุมชนโดยให้สิทธิพิเศษเช่นการลดหย่อนภาษีประสานความร่วมมือกับโครงการบัตรสวัสดิการรัฐและสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้มีความต้องการทำงานในชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนควรส่งเสริมให้ชุมชนใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนร่วมกับภาครัฐ

2. กลไกการขับเคลื่อนภายใน

ด้านศักยภาพผู้นำควรพัฒนาศักยภาพความเป็นผู้ประกอบการของกลุ่มผู้บริหารและฝึกอบรมในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

ด้านความรู้ความสามารถและจำนวนของบุคลากรควรสนับสนุนคนรุ่นใหม่ในการทำงานในชุมชนส่งเสริมความร่วมมือในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะและสนับสนุนการจัดการฝึกอบรม

ด้านความเพียงพอของงบประมาณและความคล่องตัวในการใช้ฝึกอบรมให้ชุมชนมีความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมของอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้และส่งเสริมมาตรฐานสถานที่และอุปกรณ์

นโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีหลักการสำคัญคือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และกำหนดวิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” มาเป็นกรอบสำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ และมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปีที่จะสามารถต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รวมถึงดำเนินการให้สอดคล้องกับกรอบเป้าหมายที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ และท้ายที่สุดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต จากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรมสำหรับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

บริบทวิสาหกิจเพลิน

จากวิกฤติในเรื่องของราคามะพร้าวตกต่ำจึงทำให้เกิดความคิดและริเริ่มทดลองในการทำผลิตภัณฑ์จากมะพร้าวจากที่ได้อู้จกจากปราชญ์ชาวบ้านท่านหนึ่งที่ได้สอนวิธีการในการทำแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะนำความรู้มาพัฒนาในเรื่องของอาชีพโดยได้นำความรู้ที่ได้มาทำผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ตัวแรกของวิสาหกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มมูลค่าจากการใช้ประโยชน์จากมะพร้าวเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาของราคามะพร้าวตกต่ำและเป็นการสร้างโอกาสถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำผลิตภัณฑ์มะพร้าวเป็นส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้กระบวนการต่างๆจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่และสามารถช่วยเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและเสริมสร้างฐานเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนตำบลคลองเงิน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คมสัน หลงละเลิงและคณะ(2566)ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของสถาบันเกษตรกรเพื่อให้อยู่รอดในภาวะราคายางตกต่ำกรณีศึกษาสถาบันเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับยางพารา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของปัญหาและความต้องการของสถาบันเกษตรกรชาวสวนยางโดยมุ่งเน้นที่การศึกษาข้อมูลที่ได้จากผู้บริหารของสถาบันเกษตรกรที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับยางพาราใน 5 จังหวัดภาคใต้ จำนวน 30 สถาบัน ผลการวิจัยนี้นำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดเพื่ออํารงสภาพของสถาบันเกษตรกรในภาวะราคายางพาราตกต่ำ โดยตั้งสมมติฐานตั้งนี้ตัวแปรต้นและปัจจัยภายในภาวะผู้นำการวิเคราะห์ภาวะผู้นำสามารถช่วยในการเข้าใจว่าการนำทีมและการบริหารจัดการมีผลต่อการอํารงสภาพของสถาบันวัฒนธรรมองค์กรการทบทวนวรรณกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กรช่วยในการเข้าใจว่าวัฒนธรรมนั้นๆ ส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัวการกำกับดูแลการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการกำกับดูแลในสถาบันช่วยให้เข้าใจว่าการบริหารจัดการในทิศทางที่ดีและความชำนาญในการปรับตัวการดำเนินธุรกิจที่หลากหลายการวิเคราะห์ว่าสถาบันมีการดำเนินธุรกิจแบบหลากหลายสามารถเสริมสร้างรายได้ปัจจัยภายนอกการสนับสนุนจากภาครัฐการศึกษาว่าการสนับสนุนจากภาครัฐมีผลต่อความสามารถในการดำเนินกิจการและเผยแพร่ข้อมูลในสถาบันความร่วมมือภายนอกการศึกษาถึงความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น บริษัทเอกชนสมาคม เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มพูนทรัพยากรตัวแปรคั่นกลางและตัวแปรตามการอํารงสภาพขององค์กรการวิเคราะห์ว่าสถาบันมีการอํารงสภาพขององค์กรในระยะยาวหรือไม่ความอยู่รอดขององค์กรการศึกษาผลที่ได้เพื่อเข้าใจว่าสถาบันสามารถที่จะอยู่รอดและปรับตัวในภาวะราคายางพาราตกต่ำ

ชนิสรา แก้วสวรรค์(2564)ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรอำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาเป็นการวิเคราะห์และเข้าใจศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีกิจกรรมการแปรรูปผลผลิตเกษตรในอำเภอบางคล้า เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว ผลการศึกษาพบว่ามีศักยภาพที่มาจากจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนและโอกาสที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นศักยภาพที่มาจากจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนความร่วมมือและโครงสร้างที่ชัดเจนการมีโครงสร้างและความร่วมมือที่เข้มแข็งของสมาชิกชุมชนช่วยให้การทำงานของวิสาหกิจเป็นไปอย่างเรียบร้อยวัตถุประสงค์ที่หลากหลายมีการดูแลและจัดท้าวัตถุดิบที่หลากหลาย ทำให้วิสาหกิจสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพดีแรงงานมีอย่างเพียงพอมีแรงงานที่มีจำนวนเพียงพอและมาจากคนในชุมชน เพิ่มความเชื่อมั่นและสร้างความสัมพันธ์ที่กระชับขนส่งที่สะดวกการขนส่งสินค้าที่สะดวกและรวดเร็วเป็น

ปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดต้นทุนขนส่งและเพิ่มความสะดวกในการทำธุรกิจความเชี่ยวชาญและทักษะในการผลิตมีความเชี่ยวชาญ และทักษะที่เหมาะสมในการผลิตสินค้าช่วยเพิ่มความสามารถในการทำธุรกิจศักยภาพที่มาจากโอกาสของวิสาหกิจชุมชน จำนวนผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นโอกาสจากการมีจำนวนผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นช่วยสร้างตลาดในพื้นที่ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐ การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเป็นโอกาสในการพัฒนาธุรกิจความช่วยเหลือในด้านเงินทุนจากภาคเอกชน การได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากภาคเอกชนเป็นทางเลือกที่สำคัญในการพัฒนาธุรกิจระบบโลจิสติกส์ที่สะดวกสบายการมีระบบโลจิสติกส์ที่สะดวกสบายช่วยลดความซับซ้อนในการจัดส่งสินค้าในทั้งนี้การศึกษาที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการ สทนทานกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญและการศึกษาเชิงปฏิบัติการที่มีส่วนร่วมกับวิสาหกิจชุมชนเป็นการเก็บข้อมูลที่มีความ หลากหลายและเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตเกษตรในอำเภอบางคล้าอย่างละเอียด และครบถ้วน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ อย่าง สังเกตและไม่สังเกต ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกขั้นตอน การปรับตัวของเกษตรกรต่อราคามะพร้าวที่ ตกต่ำ ตำบลคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามตามวัตถุประสงค์การศึกษา

ผลการศึกษา

1. การปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและการแปรรูปมะพร้าวของชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม มีข้อค้นพบกล่าวโดยสรุป จากการที่ราคามะพร้าวตกต่ำที่ผันผวนของตลาดเป็นการสร้างความกังวลแก่ ชาวเกษตรกรมะพร้าวในทุกวันดังนั้นเกษตรกรที่ทำมะพร้าวต่างพากันเอาตัวรอดกันเองจึงรวมตัวช่วยกันให้เกษตรกรมะพร้าวมี รายได้ที่มีนัยและสามารถอยู่ได้โดยที่ไม่กระทบความเป็นอยู่มาจึงได้ก่อรูปสร้างกลุ่มแปรรูปมะพร้าววิสาหกิจชุมชนโดยการ ทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ทำจากมะพร้าวโดยก่อรูปตั้งขึ้นเพื่อป้องกันประกันราคามะพร้าวไม่ให้ตกต่ำให้แก่เกษตรกร จากการร่วม ด้วยช่วยกันเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับมะพร้าวในการทำโฆษณาการต่างๆและเมื่อมะพร้าวมีคุณค่าจากการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆจะช่วย ทำให้เพิ่มมูลค่าแก่ตัวมะพร้าวเองและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมะพร้าวที่ควรทำให้มีคุณภาพและรองรับให้ได้มาตรฐานเมื่อมี มาตรฐานจะทำให้เกิดความเสถียรในการทำผลิตภัณฑ์เพื่อป้องกันราคาไม่ให้ผันผวนตามราคาตลาด การแปรรูปมะพร้าวเมื่อ ทำให้มีคุณภาพและได้รับการตอบรับว่าดีจะช่วยให้เกิดการเสถียรของการซื้อขายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมะพร้าวจะช่วยทำให้ เกษตรกรที่ทำมะพร้าวสามารถดำรงอยู่ได้ต่อโดยที่ไม่กังวลต่อการนำมาส่งมะพร้าวเมื่อครบอายุเก็บเกี่ยวและนำมาแปรรูปเป็น น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นเพื่อป้องกันเรื่องของเวลาชะลอการเก็บรักษาและราคามะพร้าวไม่ให้ลดต่ำลง ในส่วนของเกษตรกรที่มา ส่งผลผลิตมะพร้าวจากราคาตกต่ำในช่วงก่อนหน้าที่เป็นรายได้หลักของครอบครัวต่างก็พากันปรับตัวในเรื่องของปุ๋ยที่ใส่ มะพร้าวด้วยการเปลี่ยนเป็นใส่มูลสัตว์แทน

2. ปัญหาอุปสรรควิธีการดำรงชีพของเกษตรกรสวนมะพร้าวในชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงครามกล่าวโดยสรุป พบว่า การที่ราคามะพร้าวตกต่ำและต้นทุนในการดูแลที่มีทิศทางในการปรับตัวสวนทางที่สูงขึ้นได้สร้างความลำบากใจให้แก่เกษตรกรที่ทาสวนมะพร้าวทั้งเรื่องความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวและกำไรรายได้ที่ลดลงอันที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของหลายภาคครัวเรือน ด้วยความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวจากต้นทุนที่สูงได้แก่ อัตราแรงงานค่าจ้างที่มีการปรับตัวที่สูงขึ้นและการดูแลต้นมะพร้าวของเกษตรกรในเรื่องปุ๋ยและยาที่กำจัดโรคต่างๆก็สูงขึ้นเมื่อต้องพยายามลดต้นทุนในการดูแลทำให้ต้องเสียเวลาในการดูแลเพิ่มหรือท้ายที่สุดผลผลิตลดลงต่ำลงทำให้เกษตรกรดูแลไม่ได้อย่างเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพและทำให้เกษตรกรมีผลผลิตค่อยๆลดน้อยลงและรายได้ก็ยิ่งลดน้อยลง จนทำให้เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวถูกบีบในการกำหนดการตัดสินใจหรือถูกบีบทางเลือกลดน้อยลงจากกลุ่มพ่อค้าที่มีวิถูประสงค์ ความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวจากราคาที่ตกต่ำลงของมะพร้าวในเมื่อสุดถึงทางตันจากการที่รายจ่ายในครอบครัวไม่เพียงพออันที่สวนทางกับกำไรรายได้ที่ลดต่ำลงกับต้นทุนการดูแลมะพร้าวจากราคาปุ๋ยก็มีปรับตัวขึ้นจนได้ก่อเป็นเหตุให้เกษตรกรเกิดหนี้สินในที่สุดซึ่งทำให้การดำรงชีพของเกษตรกรได้เข้าภาวะสู่ความเสี่ยงทันทีทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบให้กับเกษตรกรได้ง่ายจากความไม่รู้ การโดนกดราคาที่ไม่เป็นธรรมแก่ชาวเกษตรกรและด้วยความเป็นอยู่ที่ยากขึ้นทำให้คนในชุมชนได้ออกไปทำงานนอกพื้นที่เพื่อทำอาชีพอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเพราะจะเริ่มทำอย่างอื่นก็ยิ่งยากขึ้นตามค่าครองชีพของต้นทุนต่างๆ

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและการแปรรูปมะพร้าวของชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า จากการศึกษาที่ราคามะพร้าวตกต่ำที่ได้ส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่ต่างพากันเดือดร้อนกันหมด เลยเป็นเหตุฉนวนในการก่อรูปสร้างกลุ่มการแปรรูปมะพร้าวโดยการทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆที่ทำจากมะพร้าวโดยก่อรูปตั้งขึ้นเพื่อป้องกันประกันราคามะพร้าวไม่ให้ตกต่ำให้แก่เกษตรกรด้วยการเริ่มจากด่านแรกในชุมชนจากการร่วมด้วยช่วยกันเพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับมะพร้าวในการทำโภชนาการต่างๆและเมื่อมะพร้าวมีคุณค่าจากการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆจะช่วยทำให้เพิ่มมูลค่าแก่ตัวมะพร้าวเองและผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมะพร้าวที่ควรทำให้มีคุณภาพและรองรับให้ได้มาตรฐานเมื่อมันมีมาตรฐานจะทำให้เกิดความเสถียรในการทำผลิตภัณฑ์เพื่อป้องกันราคาไม่ให้ผันผวนตามราคาดตลาด การแปรรูปมะพร้าวเมื่อทำให้มันมีคุณภาพและได้รับการตอบรับว่าดีจะช่วยให้เกิดการเสถียรของการซื้อขายผลิตภัณฑ์ที่ทำจากมะพร้าวจะช่วยทำให้เกษตรกรที่ทำมะพร้าวสามารถดำรงอยู่ได้ต่อโดยที่ไม่กังวลต่อการนำมาส่งมะพร้าวเมื่อครบอายุเก็บเกี่ยวและนำมาแปรรูปเป็นน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น

2.) ปัญหาอุปสรรควิธีการดำรงชีพของเกษตรกรสวนมะพร้าวในชุมชนคลองเขิน การที่ราคามะพร้าวตกต่ำและต้นทุนในการดูแลสวนมะพร้าวที่มีทิศทางในการปรับตัวสวนทางกับรายได้ของการขายผลผลิตของเกษตรกรที่สูงขึ้นได้สร้างความลำบากใจให้แก่เกษตรกรที่ทาสวนมะพร้าวทั้งเรื่องความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวและกำไรรายได้ที่ลดลงอันที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของหลายภาคครัวเรือน ด้วยความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวจากต้นทุนที่สูงได้แก่ อัตราแรงงานค่าจ้างที่มีการปรับตัวที่สูงขึ้นและการดูแลต้นมะพร้าวของเกษตรกรในเรื่องปุ๋ยและยาที่กำจัดโรคต่างๆก็สูงขึ้นเมื่อต้องพยายามลดต้นทุนในการดูแลทำให้ต้องเสียเวลาในการดูแลเพิ่มหรือท้ายที่สุดผลผลิตลดลงต่ำลงทำให้เกษตรกรดูแลไม่ได้อย่างเต็มที่ที่มีประสิทธิภาพ

และทำให้เกษตรกรมีผลผลิตค่อยๆ ลดน้อยลงและรายได้ก็ยิ่งลดน้อยลง จนทำให้เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวถูกบีบในการกำหนดการตัดสินใจหรือถูกบีบทางเลือกลดน้อยลงจากกลุ่มพ่อค้าที่มีความคิดในการเอาเปรียบเกษตรกร ความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวจากราคาที่ตกต่ำลงของมะพร้าวในเมื่อสุดถึงทางตันจากการที่รายจ่ายในครอบครัวไม่เพียงพอ

อภิปรายผลการศึกษา

ประเด็นที่ 1 การปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวและการแปรรูปมะพร้าวของชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้วิจัยพบว่า ราคามะพร้าวที่ตกต่ำถึงขีดสุดเกษตรกรสวนมะพร้าวจึงได้ก่อตัวขึ้นรูปเป็นวิสาหกิจจากการรวมตัวในการแปรรูปมะพร้าวมีวัตถุประสงค์เพื่อการประกันราคามะพร้าวไม่ให้ตกต่ำเพื่อให้เกษตรกรที่ทำสวนมะพร้าวในชุมชนสามารถดำรงชีพอยู่ได้เป็นการลดแรงกระแทกจากราคาของตลาดผลมะพร้าว ด้วยการนำมะพร้าวมาแปรรูปเพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่มะพร้าวและการทำให้มะพร้าวมีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วยการแปรรูปเป็นมะพร้าวสกัดเย็นจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภัยญามน อินทหว่างและคณะ 2554 แบ่งออกได้ดังนี้ (1) ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ (2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้ แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด (3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ได้โดยไม่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ (4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัยผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาจากที่อื่น (5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบไม่ใช่ทำแบบโครงการเดี่ยวคล้ายกับปลูกพืชเดี่ยวแต่เป็นการทำแบบวนเกษตรคือ มีหลายๆกิจกรรมประสานผนึกพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster) (6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลักการเรียนรู้ คือ หัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ หากไม่มีการเรียนรู้ก็ไม่มีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ (7) มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมายการพึ่งตนเองคือ เป้าหมายอันดับแรกและสำคัญที่สุดของวิสาหกิจ

ประเด็นที่ 2 ปัญหาอุปสรรควิถีการค้าการดำรงชีพของเกษตรกรสวนมะพร้าวในชุมชนคลองเขิน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การที่ราคามะพร้าวตกต่ำและต้นทุนในการดูแลสวนมะพร้าวที่มีทิศทางในการปรับตัวสวนทางกับรายได้ของการขายผลผลิตของเกษตรกรที่สูงขึ้นได้สร้างความลำบากใจให้แก่เกษตรกรที่ทำสวนมะพร้าวทั้งเรื่องความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวและกำไรรายได้ที่ลดลงอันที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพของหลายภาคครัวเรือน ด้วยความกังวลในการดูแลสวนมะพร้าวจากต้นทุนที่สูงได้แก่ อัตราแรงงานค่าจ้างที่มีการปรับตัวที่สูงขึ้นและการดูแลต้นมะพร้าวของเกษตรกรในเรื่องปุ๋ยและยาที่กำจัดโรคต่างๆ ก็สูงขึ้นเมื่อต้องพยายามลดต้นทุนในการดูแลทำให้ต้องเสียเวลาในการดูแลเพิ่มหรือทำที่สุดผลผลิตลดต่ำลงทำให้เกษตรกรดูแลไม่ได้อย่างเต็มที่ประสิทธิภาพและทำให้เกษตรกรมีผลผลิตค่อยๆ ลดน้อยลงและรายได้ก็ยิ่งลดน้อยลง จนทำให้เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวถูกบีบในการกำหนดการตัดสินใจหรือถูกบีบทางเลือกลดน้อยลงจากกลุ่มพ่อค้า

ที่มีวัตถุประสงค์ ความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของเกษตรกรชาวสวนมะพร้าวจากราคาที่ตกต่ำลงของมะพร้าวในเมื่อสุดถึงทางตันจากการที่รายจ่ายในครอบครัวไม่เพียงพออันที่สวนทางกับกำไรรายได้ที่ลดต่ำลงกับต้นทุนการดูแลมะพร้าวจากราคาปุ๋ยก็มีปรับตัวขึ้นจนได้ก่อเป็นเหตุให้เกษตรกรเกิดหนี้สินในที่สุด ซึ่งทำให้การดำรงชีพของเกษตรกรได้เข้าภาวะสู่ความเสี่ยงทันทีทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบให้กับเกษตรกรได้ง่ายจากความรู้ไม่เท่าทันของกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ การโดนกดราคาที่ไม่เป็นธรรมแก่ชาวเกษตรกรและด้วยความเป็นอยู่ที่ยากขึ้นทำให้คนในชุมชนได้ออกไปทำงานนอกพื้นที่เพื่อทำอาชีพอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวเพราะจะเริ่มทำอย่างอื่นก็ยิ่งยากขึ้นตามค่าครองชีพของต้นทุนต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2533) ได้กล่าวถึงการปรับตัวและพฤติกรรมของบุคคลว่า ความแตกต่างระหว่างสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างของพฤติกรรมมนุษย์กระบวนการจัดระเบียบสังคม (Socialization) ทั้งตัวบุคคล และกลุ่มคนในชุมชนหนึ่งๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีภาคีเครือข่ายในการระดมความคิดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและการสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีของเกษตรกร
2. ควรศึกษาความต้องการของตลาดแปรรูปมะพร้าวว่าตลาดนั้นมีความต้องการสินค้าแปรรูปแบบใดและควรกำหนดมาตรฐานและฉลากผลิตภัณฑ์มะพร้าวเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค

อ้างอิง

ชนิสรา แก้วสุวรรณค์(2564) การพัฒนาศักยภาพด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต
เกษตร อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

คมสัน หลงละเลิงและคณะ(2566) การปรับตัวของสถาบันเกษตรกรเพื่อให้อยู่รอดในภาวะราคายางพาราตกต่ำ :
ศึกษารณีสถาบันเกษตรกรที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับยางพารา

หทัยชนก คะตะสมบูรณ์(2563) การพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเองด้านเศรษฐกิจบนฐานปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

สุเทพ เพชรธรรมรัฐ(2556) การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นอำเภอบางคนที จ.สมุทรสงคราม ในการ
สื่อสารภาพลักษณ์และตราสินค้า“บางคนที”เพื่อพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

พระมหาสมพงษ์ เกศานุช(2558) การพัฒนาศักยภาพของชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย-ลาว

สุนันทา คุ่มเพชร(2545) การปรับตัวด้านอาชีพของเกษตรกรหลังการขายที่ดินตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง
จังหวัดเชียงใหม่

อรทัย พระทัด(2558)การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เกาะรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา ชุมชน
ป้อมมหากาฬ

มยุรี อนุমানราชธน (2547) นโยบายสาธารณะ แนวคิด กระบวนการและการวิเคราะห์

สมพร เฟื่องจันทร์(2539) การนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติในจังหวัดชลบุรี

ธัญญาพันธ์ สิทธิพงษ์ (2553) ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสังกัดองค์การบริหาร ส่วนตำบลจังหวัดตาก

